

Skola: viņu, mana vai mūsu? Kā izjust, ka šī ir manējā?



FOTO: Andris Bērziņš

„Zinām jau, ka fiziski un psiholoģiski droša un stimulējoša mācīšanās vide lielā mērā ietekmē skolēnu kognitīvo, sociālo, emocionālo un fizisko attīstību, rada piederības izjūtu un sekmē mācīšanos. Bet ko tas nozīmē ikdienā?” vaicā Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Pagājušās ceturtdienas vakarpusē devos uz skolu pakal mūsu ģimenes piec-gadnieci un atradu visu kompāniju skolas pagalmā. Daļa zvirbulēnu pērās pa smilšu kastī, citi pētīja apkārtni vai vienkārši uzlādēja savas baterijas skrienot un kāpelējot. „Viņi ir noilgojušies pēc pavasara,” teica skolotāja un laipni mudināja mani atnākt vēlāk, jo bērni patiesi aizrāvušies savos

tes vieta, bet gan sociālo kontaktu veidošanas, izziņas un sadarbošanās vide. Skolu, kurā visi jūtas labi un mīlami.

Zinām jau, ka fiziski un psiholoģiski droša un stimulējoša mācīšanās vide lielā mērā ietekmē skolēnu kognitīvo, sociālo, emocionālo un fizisko attīstību, rada piederības izjūtu un sekmē mācīšanos. Bet ko tas nozīmē ikdienā? Iedomāsimies katrs savu skolu! Kura ir tā vieta, kura

tajiem stendiem gaitenā un klasēs? Tagad uzdo-diet šos pašus jautājumus saviem skolēniem! Un esiet gatavi uz klausīt, jo atbildes būs interesantas.

Kā tur bija tas teiciens par laimīgajām un nelaimīgajām ģimenēm – kuras atšķiras un kuras ir visas vienādas? Ar skolām pie mums, manuprāt, ir tā, ka laimīgās atšķiras, jo katrā no tām papildus visur esošajai prezidenta ģimēnei, himnai un ģerbonim un daudzviet esošajai skolas kopbildei (paldies uzņēmīgajiem cilvēkiem, kuri izveidojuši šīs bilžu kompānijas!) redzama arī skolas kopienas personība. Ērts divāns pie ieejas skolā ierastā dežuranta kabūziņa vietā. Puķu podiem pilnas palodzes un gaiteni – pašiem savs ziemas dārzs. Pašu zīmētas debesis ar mākoņiem un jūra uz fizikas kabineta sienas. Tapetes ar senlaicīgas ķieģeļu sienas rakstu, pāris vienkāršu plauktu ar apkaimē atrastām senlietām, un vēstures stundas notiek pašu veidotā muzejā. Skolēnu un skolotāju darbu izstādes, kas regulāri mainās, vai, piemēram, mākslas darbi uz skolas ēkai iepretī esošā šķūniņa sienas.

Piederības izjūta veidojas no dažādām lietām un notikumiem. Tam palīdz galda teniss un citas spēles starp- un citiem brīžiem, kurus mācāmajos aizpildīt interesanti un jēgpilni – gan tie, kuriem nu gribas kustēties, gan tie, kuri gatavi paprāt, sacensies, pasmieties. Mīkstais sēžampilvens klases vai gaitēna stūrī; vispirms būs liela sacensība par to, kurš tur sēdēs, bet ar laiku viss noregulēsies. Lielais saimes galds, pie kura ieturēt maltīti sasēžas visa skola (un tas tik ļoti atšķiras no skolēnu barošanas, par ko nule atkal skaļi raksta mediji). Stalles, kuras kāds uzdāvinājis, redzot, ka skolā notiek kas interesants, un kurās pamīšus sēžas gan lieli, gan mazi audēji. Publiskajā telpā pieejamas klavieres, kuras *driks* spēlēt, pat ja īsti to vēl neprot. Štābiņš, kas var saukties par jauniešu centru, līdzpārvaldes telpu vai nezin

kā, bet kur galvenais ir iespēja sanākt kopā un darboties pēc pašu gribas un iniciatīvas, pašiem arī atbildot par kārtību un nomazgātām tējas krūzītēm. Šo uzskaitījumu var turpināt un turpināt. Vai atradāt sevi? Ko varat pievienot?

Ieskatīsimies klašu telpās! Kā izvietoti soli, un ko tie stāsta par to, kā mācāmajos? Vai varam salikt

tas un ada katra savu zeķi vai pērlo. „Vai, mums pat neienāca prātā, ka varētu galdus un krēslus pārbīdīt puslokā!” saka skolotāja. No šī ikdienas akluma ir jāuzmanās visvairāk – no rutīnas, kas neļauj saskatīt to, kam jau zudusi jēga vai kas nedarbojas. Tiekoties pastāstīšu jums stāstu par zaļo veidlapu.

Vēl viens kontroljautājums par to, kas notiek

uzskatāmi par būtiskākajiem kvalitatīvas izglītības kritērijiem? Vai mūsu skolu fiziskā vide un tajā notiekošie emocionālie un sociālie procesi veido un nostiprina ikviena skolēna un ģimenes piederības izjūtu šai kopienai, māca no *es* nonākt pie *mēs* ne piespiedu kārtā, bet tāpēc, ka tā ir labi? Vai tā sniedz iespēju veidot līdzdalības un līdzatbildības pieredzi? Vai ik dienu garas stundas mūsu skolēni pavada *savā* vai kāda cita skolā?

Labākie mūsdienu arhitekti izglītības iestādi redz kā elastīgu transformatīvu telpu, kurā notiekošais, protams, tiek plānots, bet ne tradicionālajā kastīšu (klašu telpu un skolēnu *komplektu*, mācību priekšmetu utt.) izpratnē. Tās ir gaišas ēkas ar bīdāmām sienām, kur varam mācīties ar visām maņām un kur durvis ir atvērtas, lai aicinātu iekšā un mudinātu iet laukā pie apkārtējiem ļaudīm un kopienas resursiem.

Patiesība ir tāda, ka mēs paši no trīs scenārijiem izvēlamies savu nākotni: iespējamo (kas, visticamāk, būs tad, ja ļausim visam iet savu

“ Notiekošais ļoti labi ilustrēja skolu, kas nav tikai faktu krātuve un zināšanu (nezināšanas) uzskaites vieta, bet gan sociālo kontaktu veidošanas, izziņas un sadarbošanās vide.

galvas kopā, domāt, sarunāties un *strādāt*? Kļūdities un ātri atrast palīdzību, lai velti netikšķētu uz priekšu tikai vienreiz dotās dzīves minūtes, pat ja tās pašlaik tikšķ matemātikas stundā. Lai varētu redzēt drauga uzmundrinošās acis, kad tas nepieciešams, un – kas ir ļoti svarīgi – lai paši mācītos saprast, kad un kā krēsls pārvietojams, lai būtu ērti skatīties uz runātāju – skolotāju, klasesbiedru vai virtuālo viesi, kurš uzrunā no interaktīvās tāfeles. Lai nav tā kā savulaik kādā no skolām, kur skolotāja atlika solus atpakaļ tradicionālajā izkārtojumā, jo bija saņēmusi aizrādījumu, ka puse klases bojā muguru, pagriezušies skatoties uz tāfeli... Jā, nevaram pamatot to, ko paši līdz galam neizprotam, vēl jo vairāk – ja ikdienas steigā aizmirstam, ka vispirms jāmācās un to tiešām var darīt kopā ar citiem.

Pagājušajā vasarā, viesojoties daudzās skolās, ar prieku vēroju, ka tās bija pilnas darbības – māksla, mūzika, sports, sarunas un viss cits pa vidu. Bet bija tik dīvaini skatīties, ka soli joprojām rindās un sarunas mugurās. Tāpat bieži vien notika arī pieaugušo nodarbībās, gan drīz vai komisks skats, kā sēž sievas solos cita aiz ci-

klasē: *vai sienas pašu mā-jās palīdz* – justies droši un piederīgi, atcerēties to, ko pašlaik mācāmajos vai kam allaž jābūt pa rokai? Vai tipiska kļūda, kura atkal un atkal atkārtojas vairumam skolēnu, tiek izskaidrota un uz laiku nolikta acu priekšā? Vai burti gana lieli, lai saskatītu? Vai rakstītais

“ Kamēr jauno skolu ēkas vēl tikai projekts, gaišums, elastība un manas skolas izjūta jābūvē pašiem. Un – ticiet man – tas nav ne sarežģīti, ne dārgi, ja visiem ir viens mērķis un visi strādā kopā.

jēgpilns? Vai dominē forma vai saturs? Vai informācija ir dinamiska, vai kaut kur pie sienas ir šīs mazās kopienas *sociālais tīkls*? Kurš pieņem lēmumus par to, kas *mūsu* klases būs pie sienas? Un kurš ir *mēs*? Vai skolotāji ir un vēlas būt daļa no šī darbīgā, dinamiskā veseluma?

Galū galā – vai mūsu klases un skolas ir izveidotas tā, lai sekmētu izglītības procesa jēgu un būtību – *virzīt domu un veidot izpratni*, jo tieši šie

gaitu tāpat kā līdz šim), varbūtējo (kas varētu būt, ja kaut ko pasāksim) un vēlamu (kas būs, ja tiešām to gribēsim un to veidosim). Kamēr jauno skolu ēkas vēl tikai projekts, gaišums, elastība un *manas skolas izjūta* jābūvē pašiem. Un – ticiet man – tas nav ne sarežģīti, ne dārgi, ja visiem ir viens mērķis un visi strādā kopā, – jo dots un darīts taču tiek *mūsu skolai*, mūsu vēlamās nākotnes stūrakmenim. ■

pavasara pētniecības darbos. Arī man bija skaidrs, ka šī ir īsta mācīšanās, tāpēc, ja vien iespējams, tai jāļauj turpināties – un šoreiz tas bija iespējams. Notiekošais ļoti labi ilustrēja skolu, kas nav tikai faktu krātuve un zināšanu (nezināšanas) uzskai-

jums patik vislabāk? Kur jūtaties labi un droši grūtā brīdī? Kur iedvesmojaties? Kur var ērti iekārtoties, lai palasītu vai parunātos ar draugu? Kur katrs saredzat sevi, savu piederību šai vietai? Un cik lielā mērā atceraties, kas rakstīts uz noformē-